

הם נבחרו על-ידי "העולם הזה" תוך בחינת כל מאורעות השנה.

אנשי השנה

תשנת"ט

עולם

הארמה רעדה מברלין המיוזחת במרכז אירופה ועד ולאדיווסטוק בחוף האוקיינוס השקט. היכליפאר התגרנדו, עמודייתווד הודועו, בניינים קרסו ונפלו בכל רחבי העולם הקומוניסטי.

בעיקבות הפרסטריוקה של **מיכאיל גורבאצ'וב**, איש-העולם של תשמ"ח, נחשפו לפתע כל הבקיעים בגוש המיוזח. בברית-המועצות קם לאום על לאום, רפובליקות שלמות ביקשו לפרוש, עשרות עמים ועממים תבעו חרות לאומית. באותה העת נחשפו גם כל המחלות של הכלכלה הסובייטית. סימך-שאלה ריחף על כל התורה המרקסיסטית ועל כל תולדות הקומוניזם, מימי לנין והלאה.

המהפכה לא נשארה מוגבלת לגבולות ברית-המועצות. רר חות חרשות נשבו במדינות שהיו אך אתמול גרורותיה. הונגריה פתחה את שעריה, וגם כוננה יחסים מלאים עם ישראל. אך מכל המחוזות המרדמים שהתגלו לעיני העולם המשי תאה, לא היה מרהים יותר מאשר המהפך שהתחולל בפולין. בבחירות חופשיות הוכה המישטר הקומוניסטי שוק על ירך. בפעם הראשונה כמה בעולם הקומוניסטי ממשלה שכראשה עומדת מיפלגה אחרת: סולידריות.

איש-העולם של תשמ"ט היה האיש שחולל נס זה והפך לדיגלו: החשמלאי מגדנסק, **לך ולנסה**, מנהיג סולידריות, שנשא מחוץ למערכת הדישמית, שעליה הופקד חברו **יאירוש מסובייצקי**.

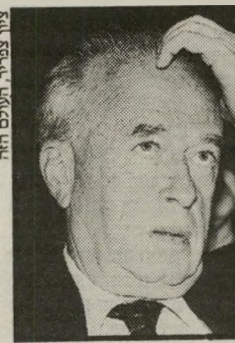
לעומת זאת ריכז המנהיג הקומוניסטי בסין, **דנג קסיואר פינג**, את מרד הסטודנטים בדם ואש — לפי שעה.

לעומת אירועים היסטוריים אלה, התווירו הבחירות בארצות-הברית, שכהן היכה **ג'ורג' בוש** הבלתי-מרשים את **מייקל דוקאקיס**, שהרשים עוד פחות. התווירו גם אירועים, שבשנה אחרת היו מוכים את בעליהם בתואר איש-העולם: המלחמה באיליהסמים שעליה הכריז נשיא קולומביה, **וירגיליו בארקו וארגאס**, והרפורמות המפתיעות בדרום אפריקה, שעליהן הכריז ראש-הממשלה החדש, **פרדריק וילם דהקלרק**.

ולנסה: נס ודגל

רבי: נדור ונדורים

איז ספק כי **יצחק רבין** היה איש-המדיניות של השנה, כפי שהיה איש-המדיניות של השנה הקודמת.

אחרי מפלתו של **שימועון פרס** בבחירות, הפך רבין השר הבכיר של מיפלגת-העבודה בממשלת-האחדות. בעודו ממי שיד לנצח על המערכה להגבלת האינתיפאדה, באמצעים ברוטליים שהפכו לנורמה ולשיגרה, כגון כדורים פלסטיים ואש חיה, גילגל רבין את הכרז לקראת הסדר מדיני.

תחילה המציא את רעיון הבחירות בשטחים הכבושים, ומכר אותו ל**יצחק שמיר**. זה ראה בו בעיקר טכסיס להרוויח זמן, להרגיע את האמריקאים ולמנוע כל התקרמות. רבין קיווה כי הרגנאמיות של התהליך תכריח את שמיר לצעוד לפחות צעדים קטנים קדימה, בעל כורחו.

שמיר לא רצה לזון. "חישוקים" ששמו עליו **אריאל שרון**, **דויד לוי**, ו**יצחק מודעי**, כבלו אותו עוד יותר. שלושה אלה איכרו השנה מכוחם, בשעה שקבוצה חדשה של מנהיגים צעירים, ובראשם **דן מרידור**, הכינו את עצמם לקבלת הירדשה בליכוד. אולם, "שרייחישוקים" היו די חזקים כדי לעצור את שמיר.

רבין תימרן במבוכ זה. הוא עדיין סירב להירבד עם אש"ף, אך מצא לכך תחליף בדמותם של פייצל אל-ח'וסייני ודומיו, אנשי אש"ף בגדה וברצועה. הוא האמין כי הציבור הישראלי יכריע לטובת הסדר-שלום, אם תהיה מונחת לפניו הצעה מעשית וברורה.

הצעה כזאת העלה בסוף השנה הנשיא **חוסני מובארכ**. רק בשנת תש"ן יתברר אם יצליח רבין להזיז את הליכוד בדרך זו.

מרחב

היתה זאת שנתו של **יאסר ערפאת**. האיש, שישראל הכריזה פעמים רבות על שקיעתו, הלך השנה מחיל אל חיל. אחרי שנפגש עם מישלחת יהודית בשטוקהולם נאם בעצרת האו"ם, שהועברה במיוחד למענו לז'נבה. שם הכריז על הכרתו במדינת-ישראל ובהחלטות מועצת-הביטחון 242 ו-338, ועל שלילת הסדר. המועצה הלאומית הפלסטינית אישרה את צעדיו מראש, וארצות-הברית פתחה כדורשיח רישמי עם אש"ף. אחרי פגישתו עם נשיא צרפת, **פראנסואה מרי טראן**, הכריז ערפאת כי האמונה הפלסטינית היא "קאדוק" — בטלה מחמת התיישנות.

בסוף השנה שיתף ערפאת פעולה עם **חוסני מובארכ**, שחזר לזירה והעלה הצעה מתוכמת להתקדמות, תוך שילוב יסודות של יוזמת שמיר-רבין ויוזמת-אש"ף. עיקרה: הידברות עקיפה בין ישראל ואש"ף.

אולם כל זה לא היה אפשרי לולא **נערי-האינתיפאדה**, שחירף את נפשו מדרייזם בעימות עם חיילים ממוזנים ומהירי-ירי, ובכך הבטיח שאש האינתיפאדה לא תרעד. מבין קרוב ל-400 הרוגי-האינתיפאדה בתשמ"ט, כל רביעי היה קטין שנורה בידי חיילים ומתנחלים, וביניהם עשרות ילדים מתחת לגיל 14.

מסביב לנערי-האינתיפאדה התגבש העם הפלסטיני. מוסי דות המימשל העצמי התמסרו במחתרת. סחורות ישראליות הוחרמו כליל, ומיספר העוברים בישראל צומצם באופן מכריע. עשרות חשודים כמורדי-עיהש"ב הוצאו להורג. כמו מוסי דות של עזרה הדדית ופיתוח כלכלה עצמאית, וגשמרה מידה רכה של אחרות ומישמעת.

האינתיפאדה לא ניצחה בתשמ"ט, אך היא לא מוגרה ולא הטמטמה. היא הפכה לעוברת-חיים, ואיפשרה את כל המהליכים האחרים במרחב.

ביטחון

לא היתה זאת שנה מפוארת לצה"ל. הוא היה עסוק במלחמה העורה באינתיפאדה — מלחמה בלי תיפארת, בלי שירים, בלי גאווה. האלופים שעסקו בכך לא ייכנסו לספרייה-היסטוריה. **עמרם מיצנע** התחלף ב**איציק מרדכי**, מרכזי התחלף ב**מתן וילנאי** — ושום דבר לא השתנה. לא הם ולא איש-השנה תשמ"ח, הרמטכ"ל **דן שומרון**, העזו לרפוק על השולחן ולהגיד את האמת: שהמלחמה הזאת הורסת את צה"ל מבחינה מיקצועית ומוסרית, ושיש לשים לה קץ. קצין הרואג לקאריירה שלו לא יכול היה להגיד את האמת באווירה של תשמ"ט. צה"ל אינו מתנך יורשים ליצחק שדה.

זאת היתה השנה שבה קבעו שלושה שופטים צבאיים — **עימנואל גרוס**, **אלון גילון** ו**לוי פוקם** — שחיילי גיבתי ביצעו מעשים "אכזריים ושיפלות אשר העבירו בנו חלחלה". למרות זאת הם דנו את ארבעת הנאשמים — **יצחק אדלר**, **רון הקהל**, **אריה לוצאטו** ו**יצחק קיבורי** — לעונשים מגוחכים. אחד מהם נחון מייד, ולקראת סוף השנה הודיע אלוף-הפיקוד החדש, מתן וילנאי, שהוא עומד לחון את שלושת הנותרים — ביניהם רון הקהל, כרטיבים מרחובות, שהתפאר אחרי פסק-הדין במעשי-זיוועה מחרידים אחרים. החנינה הוכיחה שצה"ל קיבל למעשה את הטענה כי מעשים אלה הם עכשיו בבחינת נורמה כללית, ושאין לו חשק לתבוע לדין את המפקדים, שנתנו פקודות בלתי-חוקיות.

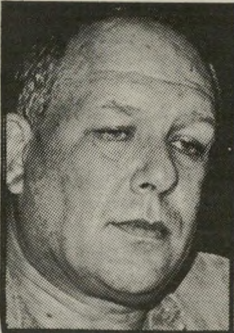
על רקע הידרדרות זו של ערכים צבאיים, לא היה פלא בגילויים על פעולתם של קציני-מילואים ישראלים, יוצאי יחידות-העילית של צה"ל, בקולומביה. כשהוקרן על המירקע סרט-פירסומת של **יאיר קליין**, שבו הוא נראה מרריך "חואים" — לדברי השליטנות שם: פלוגות-הרצח של אילי הסמים — זה עורר חלחלה, אולי אותה חלחלה שתקפה את שופטי-גיבתי.

נער האינתיפאדה: אש

ענת סרנובסקי, תעלים חזח

קליין: חרב להשמיד

יוסי אלוני, מעריב